MERIDIAN CRITIC No. 2 / 2015 (Volume 25)

Romanul contemporan din Sud-estul Europei: între societal şi literaritate

Maria ŞLEAHTIŢCHI
Universitatea de Stat din Moldova, Chişinău, Republica Moldova

---

Abstract: This article addresses two phenomena of contemporary literature from Southeastern Europe: the assertion of the novel of social persuasion and of the novel of manners. The authors focus their attention on the woman's fate and the child's fate in the contemporary world. Social and domestic violence against the woman and the child psychological and physical abuse are thematic axes in the novels of Ukrainian writer Oksana Zabuzhko, Romanian novelist and writer Doina Ruşti, and the Romanian writer, from Republic of Moldova, Liliana Corobca.
Keywords: Oksana Zabuzhko, Doina Ruşti, Liliana Corobca, social novel, bildungsroman, perspective of genre.

Romanul tranziţiei

Sfârşitul secolului al XX-lea stă sub semnul generaţiei '80, care, aşa cum constatam în studiul monografic *Romanul generaţiei '80*, s-a manifestat prin spirit antitotalitar comun, de dimensiuni transnaţionale (Şleahtiţchi, 2014, p. 8). Chiar dacă optzeciştii nu şi l-au revendicat ca atare în texte-manifest, acest spirit i-a compatibilizat. Scriitorii care constituiau la momentul căderii sistemului totalitar avangarda literaturilor naţionale din această zonă a Europei au promovat în linii mari aceeaşi ideologie literară, au cultivat aceleaşi limbaje, convergente esteticii postmodernismului. Altfel, însemnele definitorii ale scrisului lor, mai cu seamă modalităţile de structurare a romanelor lor, îndreptăţesc întrucâtva utilizarea expresiei „generaţie transnaţională". Începutul secolului al XXI-lea impune în mentalul colectiv un şir de imagini care reflectă mişcarea sau neaşezarea sistemului social. Fenomenul a dat naştere unei *literaturi a tranziţiei* şi a impulsionat *tranziţia în interiorul literaturii*. Astfel, anumite mutaţii de natură să modifice paradigma artistică se produc şi în sfera romanului. Dacă prozatorii optzecişti (din primul val, cum ar fi Gheorghe Crăciun) erau autoreferenţiali, textualişti, intertextuali, iar abstragerea din social era o formă de rezistenţă la totalitarism, resimţită ca nevoie interioară şi

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

soluţie de neimplicare în viaţa sistemului, o bună parte din poeţii consacraţi ai generaţiei, lansaţi în lumea prozei ulterior (Mircea Cărtărescu, spre exemplu), au deschis noi orizonturi pentru arta romanului, creând pânze extrem de complexe, alţii, dimpotrivă, au simplificat radical modelul narativ, axându-se pe poveste (Adrian Alui Gheorghe).

Prozatori de diferite generaţii continuă să valorifice istoria secolului XX, dar îşi diversifică unghiurile de vedere asupra ei. După două decenii de tranziţie spre democraţie, scriitorii din Estul şi Sud-estul Europei fac o permutare esenţială. Ei pun în centrul romanului *individul*, iar *istoria socială*, situată între două războaie mondiale, un sistem totalitar şi o tranziţie, devine element de fundal în destinul protagonistului. Astfel, se modifică tematic şi structural perspectiva de reevaluare a trecutului. În literatura română din Basarabia, bunăoară, se conturează un tip aparte de naraţiune, care are drept obiectiv recrearea şi reprezentarea, pe principii neideologizate, a cronotopului imperiului defunct. De aceasta sunt preocupaţi în mare parte „născuţii în URSS", nume generic dat, după titlul cărţii lui Vasile Ernu (2006), scriitorilor basarabeni care au debutat în anii '90-2000 în spaţiul literaturii române. Scriitorii din literaturile vecine, cum sunt scriitorii bulgari, parcurg aceeaşi etapă de reinterpretare a istoriei secolului XX. Gheorghi Gospodinov, un nume de referinţă pentru literatura contemporană din Sudul Europei, menţionează într-un interviu că abia în anii din urmă scriitorii bulgari au început să valorifice din alte unghi de vedere tema comunismului. „Abia acum, afirmă el, am început să scriem despre această temă altfel, concentrându-ne asupra trăirilor personale" (Gospodinov, 2011).

Astfel, tranziţia ca fenomen social-politic şi economic dă naştere unei literaturi a tranziţiei. Literaturile ţărilor ex-totalitare stau neîndoielnic sub semnul ei. Scriind despre romanul *Numere* al scriitorului rus Victor Pelevin, criticul Mircea V. Ciobanu pune în uz o sintagmă cât se poate de localizată istoric şi paradigmatic: *romanul unei tranziţii* (2014, p. 188). De aici până la legitimarea şi fixarea expresiei *romanul tranziţiei* în conştiinţa criticii literare nu este decât un scurt efort de sinteză şi teoretizare. În contextul afirmării romanului tranziţiei, unii scriitorii „născuţi în URSS" au abordat tema „copilăriei sovietice". Poveştile din romanele *Iepurii nu mor* de Ştefan Baştovoi, *Înainte să moară Brejnev* de Iulian Ciocan au luat forma unor adevărate *bildungsromane postmoderne*. Pe de altă parte, revine puternic romanul de factură socială. Romanul actual îşi reinventează în chip relevant această dimensiune conceptuală şi paradigmatică. Un alt semn al tranziţiei ţine de lansarea în sfera romanului a unor nume importante de autoare, ale căror cărţi sporesc cantitativ şi valoric producţia genului.

Romanul tranziţiei şi lumile marginale

Îngustarea temei anunţate în titlu a fost motivată, în primul rând, de intenţia de a rămâne în spaţiul în care democraţia s-a manifestat în mod previzibil şi adesea cu insolenţă; în al doilea rând, de a scoate în evidenţă perspectiva feminină intrinsecă a romancierelor care au reprezentat în lucrările lor probleme acute ale lumii

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

post-totalitare. Am pledat în acest context pentru câteva nume cu relevanţă în actualitatea literară. Selecţia a avut la bază şi alte câteva criterii, între care cel axiologic, cel geografic, urmărind o minimă perspectivă reprezentativă, deşi a spune că trei autoare ar putea constitui un eşantion, în înţelesul studiului sociologic, ar fi o exagerare.

În această ordine de idei, continuând periplul în spaţiul postmodernismului ucrainean, început altă dată[1] cu analiza romanului-parabolă *Moscoviada* de Iuri Andruhovîci (*Carnavalescul şi panorama utopiilor*), ne-a reţinut atenţia romanul Oksanei Zabuşko *Studii în teren despre sexul ucrainean*, scriitoarea fiind unul din autorii de seamă ai literaturii ucrainene contemporane. Am ales din seria de romane semnate de prozatoarea Doina Ruşti romanul *Lizoanca la 11 ani*, după care am urmărit evoluţia formelor narative practicate de basarabeanca stabilită la Bucureşti Liliana Corobca în romanele *Un an în paradis* şi *Kinderland*. Ipoteza s-a sprijinit pe câteva borne exegetice: în peisajul romanesc al literaturii sud-est europene se conturează o tendinţă de revenire la romanul social; el este pus în circulaţie de nume tot mai sonore de romanciere; aceste autoare abordează lumile marginale ale tranziţiei, promovând deliberat o perspectivă feminină asupra lumii, o viziune (viziunea feminină este percepută şi ea ca fiind marginală) asupra realităţilor economice, politice, istorice, culturale şi o altă viziune asupra relaţiilor dintre genuri; prin tipul de scriitură, ele se înscriu în experienţa romanescă a două generaţii. Oksana Zabuşko face parte din primul val al optzecismului, Doina Ruşti se raliază ultimului val, iar Liliana Corobca reprezintă generaţia milenaristă. Menţionăm că romanele care au constituit obiectul observaţiilor noastre nu reprezintă genul de *literatură pentru femei*, nici cel de *chick lit*. Aceste prozatoare fac o literatură autentică, cu impact relevant în peisajul literar contemporan.

Drama intelectualei estice (romanul *Studii în teren despre sexul ucrainean* de Oksana Zabuşko)

Oksana Zabuşko a debutat ca poet, în 1985, şi până la publicarea primului său roman semnase trei volume de poezie. Romanul *Studii în teren despre sexul ucrainean* a fost scris în SUA, la Pittsburg, în septembrie-decembrie 1994, şi a fost publicat la Kiev în 1996[2]. În limba română cartea a văzut lumina tiparului în anul 2008, în traducerea lui Ovidiu Hanceriuc. „Scris sub forma unui monolog interior pasional al unei femei care reprezintă un alter-ego al scriitoarei" (Tibenko, 2006), romanul *Studii în teren despre sexul ucrainean* reprezintă o construcţie narativă pe trei planuri, cu trei interlocutori: „soarele meu"/el, bărbatul iubit; tu-alteritatea

[1] Maria Şleahtiţchi, 2014, pp. 27-49.

[2] Romanul *Studii în teren despre sexul ucrainean* este cartea cu cea mai bună vizibilitate internaţională din toate cărţile autoarei, fiind tradusă în opt limbi. Ea rămâne până astăzi cel mai bine vândut roman ucrainean. Autoarea s-a remarcat şi prin alte cărţi, apreciate atât de critică, cât şi de cititori. Cartea *Let my people go. 15 текстів про українську революцію* (2005), bunăoară, în 2006 a fost declarată de revista *Korrespondent* cea mai bună carte documentară din Ucraina, iar cartea de proză *Muzeul secretelor abandonate* (*Музей покинутих секретів*, 2009) a fost declarată cea mai bună carte a anului 2010.

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

naratoarei/Oksana; „doamnelor şi domnilor"/publicul unei universităţi americane (Harvard, probabil), în faţa căruia conferenţiază Oksana. Experienţa acestei femei este marcată de suferinţă: viaţa de copilă şi adolescentă în familia unui duşman de clasă, în Ucraina sovietică, viaţa din îndelungata tranziţie socială a Ucrainei şi experienţa Occidentului. În plan sentimental, Oksana trăieşte şi retrăieşte o traumă complexă, cauzată de violenţa masculină. Ea reprezintă femeia-victimă pentru care nu contează cu chipul cărui bărbat se identifică agresiunea fizică şi psihică. În copilărie este agresată indirect de tatăl său, care făcuse un fetiş din a urmări cum creşte fetiţa sa. La maturitate trăieşte experienţa brutalităţii erotice în relaţia sa cu Mikola, „soarele meu", de care se îndrăgosteşte, păgubos, iremediabil. Şi cele câteva experienţe erotice efemere cu „străinii" (lipsite de firesc şi organicitate, căutate şi acceptate mai mult din nevoia de echilibru, din dorinţa de a supravieţui) îi descoperă mai cu seamă fragilitatea şi vulnerabilitatea. De aici, din complexitatea realităţilor istorice-politice-sociale-familiale-intime, se trag depresia şi angoasele Oksanei. Romanul *Studii în teren despre sexul ucrainean* este o carte „a durerii", afirmă autoarea în interviul acordat Annei Iaşcenko (2008):

> Героине больно, голос болевой - боль за эту разбитую любовь, боль за разбитые иллюзии, боль за страну, за абсолютно все. Эти сто с чем-то страниц боли способен воспринять и сидентифицироваться с ними только человек с очень низким болевым порогом, с повышенной чувствительностью и способностью к эмпатии. Оно психологическое очень, на любителя. Литература тоже несет определенную порцию болевого шока.[3]

Naratoarea Oksana este o intelectuală rasată, cu studii temeinice, literat, plecată cu o bursă în SUA, la o universitate, pentru un an de zile. Aflându-se departe de iubitul său, de casă, de ţara sa, ea are tot răgazul să se întoarcă către sine. Planurile reconstituirii sale se amestecă iremediabil cu cele ale lumii sale. Ea îşi scrutează propria viaţă; regândeşte istoria literaturii naţionale în raport cu interesul mimat al cititorului şi literatorului american, al celui occidental în general; descoperă interesul special, dar mai cu seamă lipsa de interes, a occidentalilor faţă de istoria Ucrainei, faţă de problemele unei ţări din spaţiul ex-sovietic, hărţuită în continuare de interesele expansioniste ale vecinului din est. Liantul acestor nelinişti este sentimentul ratării unei mari iubiri, ratării vieţii în general. Romanul Oksanei Zabuşko a trecut drept un roman controversat, or autoarea nu a menajat pe nimeni, nici măcar pe sine. Nu a menajat nici mentalitatea occidentalilor, nici

[3] „Pe eroină o doare, vocea îi este îndurerată – durere pentru dragostea asta distrusă, durere pentru iluziile sparte, durere pentru ţară, pentru absolut tot. Aceste o sută şi ceva de pagini de durere pot fi percepute şi se poate identifica cu ele doar omul cu un prag neînsemnat al durerii, cu o sensibilitate înaltă şi cu abilitate empatică. Ea este foarte psihologică, pentru amator. Literatura de asemenea poartă o anumită doză de şoc dureros." Traducere din limba rusă – M.Ş.

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

atitudinile de faţadă, nici afişata corectitudine politică, nici zâmbetul fals şi interesul mimat faţă de statele noi din Estul Europei, faţă de Ucraina în special. Adevărul este rostit tranşant, ceea ce nu a plăcut, fără îndoială. Romanul putea să nu placă şi unor critici reticenţi la insolita perspectivă feminină asupra relaţiei de dragoste. Punctul de vedere al naratoarei a fost receptat adesea tendenţios, ca ideologie feministă. Cititorul obişnuit cu viziunea unui narator-bărbat ar putea descoperi în modalitatea de a povesti istoria unei iubiri dramatice însemnele unui personaj excesiv. Femeia din romanul *Studii în teren despre sexul ucrainean* apare obsedată, nevrotică, tumultoasă. Scriitoarea asta îşi şi propunea, asumat, programatic, metodic: să arate pe viu şi dezinhibat percepţia, senzaţia, gândirea/răzgândirea, facerea/desfacerea unei poveşti de dragoste dramatice, tulburătoare. Scriitura Oksanei Zabuşko mizează pe emoţii. Fluxul lor puternic ar putea să-i apară cititorului drept exhibiţionism intelectual. Conflictul iremediabil al acestui strat narativ (povestea de dragoste) se situează între modurile diferite, diametral diferite, de a înţelege şi de a trăi dragostea. Oksana Zabuşko transmite prin romanul său ideea unui conflict ancestral, implacabil între felul în care bărbatul şi femeia se raportează la sentimentul de dragoste. Oksana şi Mikola reprezintă două poluri care se atrag şi se resping totodată.

Universul romanului se constituie din utopii răsturnate. Naratoarea nu află nicăieri liniştea şi răcoarea paradisului promis. Totul este marcat de distopii, aflate mai la vedere, mai tăinuite. Ele persistă. Ceea ce rămâne constant este ţara ei, Ucraina, literatura ei, viaţa ei în acea parte a lumii numită Estul Europei.

Ca scriitură, *Studii în teren despre sexul ucrainean* este un roman livresc, intertextualizant, polemic, autoreferenţial şi retrospectiv. Cum postmodernismul conţine un implicit spirit polemic cu scriitura, concepţia şi conceptele modelelor, romanul Oksanei Zabuşko este în fond o replică feminină la arta narativă a lui Milan Kundera. Autoarea mărturiseşte că în straturile de adâncime ale romanului său ea poartă un dialog cu scriitorul ceh-francez, de lucrările căruia a fost încântată în anii tinereţii:

> Я с ума сходила от того, как он работает с сексом. Как он через одно движение в постели может показать всю социологию героя: происхождение, прошлое, комплексы и т.д. Он действительно один из тех писателей в литературе 20 ст., кто этим искусством овладел в совершенстве и у меня всегда был такой challenge (вызов - авт.) Я бы хотела так уметь, только с женской стороны. Когда «Полевые исследования» перевели на чешский язык, чешский критик написал, что это Кундера в юбке. Я сказала себе „Yes!".[4]

[4] „Eu îmi ieşeam din minţi pentru modul în care el lucrează cu sexul. Cum, printr-o mişcare în pat, el poate arăta toată sociologia personajului: originea, trecutul, complexele ş.a.m.d. El, într-adevăr, este unul din acei scriitori ai secolului 20 care posedă cu desăvârşire această artă şi eu am avut acest *challenge* (provocare – aut.). Aş fi vrut să pot tot aşa, doar că din partea feminină. Când *Studiile în teren*

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

Pe ruinele inocenţei infantile (romanul *Lizoanca la 11 ani* de Doina Ruşti)

Doina Ruşti este una din prozatoarele de succes ale literaturii române. Ea a semnat o serie de cărţi[5] primite bine atât de publicul larg, cât şi de critica literară. Romanul *Lizoanca la 11 ani* (2009) are ca pretext, cum mărturiseşte autoarea în textul de pe copertă, o informaţie din presă:

> Am deschis ziarul şi-am citit o frază care mi-a făcut o gaură în creier: o prostituată în vârstă de 11 ani a umplut un sat întreg de sifilis. Bineînţeles, ştiu foarte bine că în jurul meu există prostituţie infantilă, copii mutilaţi, agresaţi, ucişi, împinşi să supravieţuiască în genunchi, de cum văd ochiul soarelui. Dar în titlul acesta de ziar mai era ceva: o făloşenie greţoasă a vânătorului de rating. (Ruşti, 2009)

De altfel, deduce criticul Ovidiu Şimonca, *Lizoanca la 11 ani* este mai degrabă „romanul unei exasperări – faţă de o presă care se tabloidizează, care caută, hulpav, subiecte, pe care le umflă intenţionat – şi romanul unei revolte faţă de orice fel de văicăreală“ (Şimonca, 2009). Subiectul este, fără îndoială, comercial, din genul celor care stau la baza *bestseller*-ilor. Autoarea însă nu a mizat exclusiv pe succes comercial, cum s-ar fi putut crede, motivat, ci, aşa cum afirmă criticul Paul Cernat, romanul reflectă „nevoia de înţelegere a unei drame infantile din România profundă, exploatată cinic de mass-media. Faptul se cuvine salutat ca expresie a unui nou pact cu socialul, dar şi ca o dovadă de curaj şi de generozitate, de neconceput la scriitorii noştri de laborator“ (2009).

Inspirându-se din contextul social imediat, scriitoarea Doina Ruşti cultivă o proză înrădăcinată puternic în cruzimile lumii reale, cu intrigă captivantă, cu o puternică disponibilitate narativă, dialogală, discursivă, menită să reconstituie imaginea unei lumi răscolite. Violenţa în familie, alcoolismul, provocările marginalilor, modul suburban de viaţă atrag ca într-un malaxor deopotrivă maturi şi copii. Într-un anume sens, romanul *Lizoanca la 11 ani* intră în seria *bildungsromanelor contemporane*, dar şi a romanului social. Personajul principal parcurge un traseu iniţiatic de-a dreptul inuman, în condiţii improprii vârstei infantile. Destinul năucit al Lizoancăi este reconstituit de narator din momentul naşterii ei – ca Eliza, într-o familie care în scurt timp se dovedi dezechilibrată emoţional, moral, social şi economic – până la maturizarea ei fiziologică. Acţiunea romanului se desfăşoară între Satul nou şi *Centrul de copii abuzaţi „Viforul”,* în

---

au fost traduse în limba cehă, un critic ceh a scris că acesta este Kundera în fustă. Eu mi-am spus « Yes! »" (în Anna Iaşcenko, 2008).

[5] *Omuleţul roşu*, 2004; *Zogru*, 2006, 2013; *Fantoma din moară*, 2008; *Lizoanca la 11 ani*, 2009; *Cămaşa în carouri şi alte 10 întâmplări din Bucureşti*, 2010; *Patru bărbaţi plus Aurelius*, 2011; *Mămica la două albăstrele*, 2013; *Manuscrisul fanariot*, 2015.

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

România tranziţiei post-comuniste. Condiţiile care o forţează pe Lizoanca să se prostitueze vin în totală contradicţie cu inocenţa ei. Ceea ce sugerează autoarea romanului este tocmai acest paradox: o fetiţă care practică prostituţia, inconştient, de pe la nouă ani păstrează în firea ei lăuntrică miracolul unei lumini curate. Paralela dintre destinul amar al Lizoancăi şi puiul de şopârlă în trupul crud al căruia cineva rău bătu un cui (pe care Lizoanca îl scoate, deşi ştia prea bine că puiul de şopârlă nu are cum scăpa cu viaţă) este de o semnificaţie majoră. Lizoanca, fetiţa cu caracter, cade pradă mediului ostil al familiei (cu un tată de o violenţă feroce, fiind şi el, la rându-i, o victimă), al şcolii (cu atitudinile ei regulamentar-cazone), al vieţii patriarhale (care îşi trage moravurile stricate din timpuri îndepărtate şi unde abuzul sexual se insinuează în viaţa tăinuită a lumii de bărbaţi, ca o tradiţie, de la adolescenţă până la senectute). Evadările de acasă ale Lizoancăi, absenţele de la şcoală sunt compensate de prietenia şi înţelegerea celor câţiva prieteni vagabonzi, abuzaţi şi ei, de care se ataşează. Doina Ruşti reprezintă în romanul său destinul copilului care se mişcă în marginea societăţii, printre defectele şi racilele ei, pentru care nu-şi asumă nimeni responsabilitatea. Lizoanca, „fetiţa cu părul încâlcit ca şi cum ar fi trecut prin nenumărate lupte" (Ruşti, 2009, p. 17), este pe drept cuvânt o luptătoare. Lumea i s-a deschis din partea ei cea mai urâtă. Deşi cuiul umilinţei înfipt în trupul ei fraged ar fi putut fi scos, şansa ca Lizoanca să supravieţuiască moral în această lume a fost iremediabil ratată. Lumea ca un monstru s-a implântat în inocenţa ei şi o devoră. Scriitoarea Doina Ruşti, prin calvarul vieţii unui copil într-o societate scoasă din ţâţânile moralităţii, pune în faţa cititorului una din cele mai grave probleme ale timpului nostru.

Femeia şi copilăria de pe tejgheaua tranziţiei (romanele *Un an în paradis* şi *Kinderland* de Liliana Corobca)

În miezul aceleiaşi tematici a abuzului femeii, a abandonului infantil, a moralităţii viciate şi responsabilităţii pierdute în condiţiile societăţii contemporane stau şi romanele scriitoarei Liliana Corobca. După debutul cu romanul *Negrissimo* (2003), care aborda problema scrisului la negru, cel de-al doilea roman, *Un an în paradis* (2005), aduce în atenţia publicului sclavia sexuală, traficul de fiinţe umane – probleme grave cu care se confruntă în tranziţie atât ţările din fostul imperiu sovietic, cât şi cele din fostul sistem totalitar comunist. Dacă Doina Ruşti afirma deschis că şi-a luat tema romanului din presa actuală, Liliana Corobca nu invocă sursa directă a poveştii din romanul său. Se poate crede că realitatea la care face referinţă autoarea va fi ţinând de trecut deja. Ipoteza este anulată însă de ştirile din presa basarabeană care denunţă cazuri recente de racolare a basarabencelor pentru servicii sexuale în ţările europene: „O femeie de 32 de ani şi concubinul său racolau fete din Ungheni pentru a practica prostituţia în Italia"[6]. Realitatea istorică care a stat la baza romanului *Un an în paradis* este activă şi acest tip de „afacere" continuă

[6] V. „«Vânau» fete şi le duceau în Italia. Au fost prinşi chiar la vamă".

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

să fie profitabil în Republica Moldova. Teroarea unei case de toleranţă clandestine, aflate undeva pe teritoriul Iugoslaviei de cândva, într-un loc imprecis, deşi identificat totuşi prin războiul care se desfăşoară în zonă, tragedia unor fete naive constituie substanţa tramei romanului.

În cea de-a treia carte, *Kinderland* (2013), Liliana Corobca aduce în discuţie destinul unor copii lăsaţi de capul lor, ai căror părinţi sunt plecaţi la munci, împânzind lumea dintre Iakutia şi Portugalia. În centrul romanului este viaţa a trei copii – Cristina, Dan, Marcel – şi a unui sat basarabean, care reprezintă, în chip simbolic, destinul generalizat al copiilor din Basarabia. Imaginea Basarabiei însăşi este asociată copilăriei abandonate. Naraţiunea confesivă a Cristinei, fie că îi scrie mamei, fie că îi vorbeşte la telefon, sau îi povesteşte cuiva care o ascultă, cititorului probabil, reconstituie viaţa cea adevărată. Ca şi în cazul cărţii semnate de Doina Ruşti, romanul *Kinderland* al Lilianei Corobca este un *bildungsroman contemporan*, care reprezintă imaginea unei copilării frustrate. Autoarea romanului vorbeşte despre drama unei copilării private de bucuria familiei, a unei copilării furate de nevoile tranziţiei sociale a Europei de Est.

> Această lume, care populează şi cele mai multe sate din România, nu doar din Republica Moldova, e una în care violenţa domestică e la ea acasă, în care copiii sunt trataţi ca nişte mici adulţi, puşi la muncă şi altoiţi, în nici un caz menajaţi, cocoloşiţi sau trataţi cu mai mult respect decât au adulţii unul pentru altul. Iar majoritatea adulţilor nu prea au de nici unele, nici pentru ei, nici pentru copii: nici bani, nici respect şi nici timp. Imaginea pe care Liliana Corobca o construieşte e realistă, revoltător de realistă chiar, pentru că realităţile pe care le urmăreşte cu acurateţe de documentarist sunt traumatizante – blocaje complicate în situaţii şi în mentalităţi strâmbe şi abuzive. (Purcaru, 2013)

Oricât de bine ar putea evolua lucrurile în Basarabia cândva, realităţile dramatice evocate de cele două romane ale Lilianei Corobca vor da de ştire. Ele vor povesti despre rănile morale cu efecte dezastruoase pentru mai multe generaţii, întrucât în miezul construcţiei româneşti autoarea *Kinderland*-ului pune problema mutilării familiei. Aceste drame umane vor marca iremediabil viitorul în această parte de lume. Privite la scară europeană, problemele de morală ale Estului, Sud-estului şi Centrului Europei se vor răsfrânge inevitabil şi asupra vieţii din partea ei vestică.

Scriitura simplă, apropiată de tehnica scenariului sau cea a reportajului, mai ales în cel de-al doilea roman, asigură accesul cititorul la text. Autoarea renunţă la structurile narative complexe, la scriitura sofisticată. Fiind edificate pe un puternic substrat etic şi social, miza acestor romane este deschiderea cât mai largă către cititorul de masă, cu diverse niveluri de cultură.

Cele trei autoare prezentate aici au reuşit să iasă din spaţiul literaturii naţionale, romanele lor fiind traduse în alte limbi europene, ceea ce le-a asigurat

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

calea spre un public mult mai larg şi, fără îndoială, le-a deschis accesul în literatura europeană.

Bibliografie:

Cernat, Paul, 2009, „Valachia News", în *Revista 22*, 03.11.2009, disponibil la adresa: http://www.revista22.ro/valachia-news-6942.html.

Ciobanu, Mircea V., 2014, *Plăcerea interpretării*, Chişinău, Editura Prut internaţional.

Corobca, Liliana, 2013, *Kinderland*, Bucureşti, Editura Cartea românească.

Corobca, Liliana, 2005, *Un an în paradis*, Bucureşti, Editura Cartea românească.

Ernu, Vasile, 2006, *Născut în URSS – Rožděnnyj v SSSR*, Iaşi, Editura Polirom.

Gospodinov, Gheorghi, 2011, „Dacă vrei să fii internaţional, trebuie de fapt să fii personal, să prezinţi lumii povestea ta proprie.", Interviu de Ana Chiriţoiu, în *România literară*, nr. 20, 2011, disponibil la adresa: http://www.romlit.ro/gheorghi_gospodinov_dac_vrei_s_fii_internaional_trebuie_de_fapt_s_fii_personal_s_prezini_lumii_povestea_ta_proprie.

Iaşcenko, Anna, 2008, „Oksana Zabuşko: ja s uma shodila ot togo, kak Kundera rabotaet s sexom/ Оксана Забужко: я с ума сходила от того, как Кундера работает с сексом", disponibil la adresa: http://www.unian.net/society/106406-oksana-zabujko-ya-s-uma-shodila-ot-togo-kak-kundera-rabotaet-s-seksom.html.

Purcaru, Alina, 2013, „Cristina, un copil prea adult", în *Observatorul cultural*, nr. 684, disponibil la adresa: http://www.observatorcultural.ro/Cristina-un-copil-prea-adult*articleID_28977-articles_details.html.

Ruşti, Doina, 2009, *Lizoanca la 11 ani*, Bucureşti, Editura Trei.

Şimonca, Ovidiu, 2009, „Fără patetisme, o poveste cu o fată căreia îi plac croasantele", în *Observatorul cultural*, nr. 465, disponibil la adresa: http://www.observatorcultural.ro/Fara-patetisme-o-poveste-cu-o-fata-careia-ii-plac-croasantele*articleID_21385-articles_details.html.

Şleahtiţchi, Maria, 2014, *Romanul generaţiei '80. Construcţie şi reprezentare*, Chişinău, Editura Cartier.

Tibenko, Larisa, 2006, „Pinguinul Mişa şi sexul ucrainean", traducere din limba germană de Mădălina Diaconu, în *Observatorul cultural*, nr. 336, august 2006, disponibil la http://www.observatorcultural.ro/Pinguinul-Misa-si-sexul-ucrainean*articleID_16063-articles_details.html.

*** „« Vânau » fete şi le duceau în Italia. Au fost prinşi chiar la vamă", disponibil la adresa: http://www.moldova.org/vanau-fete-si-le-duceau-in-italia-au-fost-prinsi-chiar-la-vama-video/.

Zabuşko, Oksana, 2008, *Studii în teren despre sexul ucrainean*, traducere din limba ucraineană şi note de Ovidiu Hanceriuc, Bucureşti, Editura Art.

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)

Notă: Articolul a fost elaborat în cadrul Proiectului instituţional de cercetare ştiinţifică *Literatura în spaţiul reprezentărilor: între Est şi Vest*, codul 15.817.06.19F, finanţat din bugetul de stat al Republicii Moldova.

BDD-A21063 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:16 UTC)